

Vážený pane prezidente České republiky, vážený pane vládnoucí starosto města Berlína, vážený pane velvyslanče České republiky v Berlíně, vážené dámy a vážení pánové.

Jako přímý potomek jednoho z popravených občanů Československa – generála Václava Ždímalu, účastníka prvního a druhého československého odboje – mám tu čest dnes stát před vámi a pronést několik slov. Rád bych nejprve poděkoval velvyslanci České republiky Jiřímu Čistěckému a jeho týmu za tuto příležitost.

Letos 2. září uplyne 83 let od chvíle, kdy můj praděd na tomto místě položil svůj život za Československo, za svobodu a hodnoty, které dnes tvoří základ naší demokratické Evropy.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 byl jako československý legionář, který se v Rusku účastnil bojů proti bolševikům během první světové války, systematicky vymazán z oficiální paměti národa. Jeho rodina ještě dlouho po jeho smrti čelila perzekuci ze strany komunistického režimu.

Od sametové revoluce v roce 1989 uplynulo 30 let, než se demokratický český stát a jeho instituce začaly podrobněji zabývat osudem generála Václava Ždímalu, jeho spolubojovníků, členů odboje a mnoha dalších občanů bývalého Československa, kteří přišli o život za hranicemi dnešní České republiky, např. i zde v Berlíně. Tito lidé byli odsouzeni a popraveni nacistickým režimem – v politických procesech, které se v některých ohledech až nápadně podobaly těm, jež se konaly v 50. letech v komunistickém Československu.

Je třeba ocenit, že výzkum československých obětí nacistické justice v Berlíně v Plötzensee, probíhá v posledních desetiletích hlavně díky iniciativě a finanční podpoře německé strany – zejména historika profesora Johannese Tuchela a jeho týmu. Právě jejich práce zvyšuje zájem českých institucí o tuto opomíjenou kapitolu československých a českých dějin.

Skutečnost, že tento impuls vzešel z Německa, lze považovat za jistou ironii moderních dějin střední Evropy. Odpor proti nacismu, který projevilo i mnoho odvážných lidí ve střední Evropě – včetně mnoha Němců – je velkou lekcí demokracie. Trvalo přibližně tři desetiletí po skončení druhé světové války, než byla německá společnost jako celek připravena tuto lekci přijmout. Vyrovnávání se s vlastní minulostí umožnilo Německu etablovat silnou a stabilní demokracii – přestože to bylo právě v této zemi, kde se ideologicky zrodil komunismus i nacismus.

Bez tohoto odporu a početných obětí by demokracie, tak jak ji známe dnes v této části Evropy, určitě nebyla možná.

Bohužel i dnes, nejen v Rusku, ale i v srdci Evropy, se opět dostávají k moci síly, které svými postoji a rétorikou nebezpečně připomínají ty, jež popravily mého předka – a to v německém i v českém parlamentu.

Podrobný historický výzkum a pochopení toho, co se zde na Plötzensee událo, poskytuje nové poznatky o dosud přehlížených osobnostech, které prokázaly velkou odvahu, ale slouží také jako důležité varování pro dnešní demokratickou společnost. Zároveň nám umožňuje transfér zkušeností a ukazuje, jak a s jakým úspěchem se naši předkové před necelým stoletím potýkali s problémy, které jsou v mnoha ohledech totožné s těmi, kterým čelíme dnes.

Silná a odolná demokracie závisí na udržované historické paměti, která je pro společnost stejně důležitá jako očkování pro její zdraví.

Proto Hlavu Hore – jinak o ni a s ní i o naši svobodu přijdeme.